

ספרות עברית וכללית

על פי תכנית הרפורמה ללמידה משמעותית

לעולים חדשים

לבתי ספר דתיים

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעה וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.
פרק ראשון – סיפורת (מעשה חכמים, סיפור קצר),
דרמה ומונודרמה — (30×2) — 60 נקודות
פרק שני — שירה (פיוט, שירת ימי הביניים,
השירה העברית במאה ה-20) — (20×2) — 40 נקודות
סה"כ — 100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: (1) רשימה מודפסת של היצירות שנלמדו בכיתה.
(2) מילון עברי-לועזי / לועזי-עברי, לפי בחירת התלמיד.
- ד. הוראות מיוחדות: (1) חובה לצרף למחברת הבחינה את הרשימה המודפסת של
היצירות שנלמדו בכיתה.
(2) אין לחזור ולהדגים בתשובות שונות על פי אותה יצירה.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

ה ש א ל ו ת

פרק ראשון — סיפורת (מעשה חכמים, סיפור קצר), דרמה ומונודרמה

(60 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 1-11 (לכל שאלה — 30 נקודות).

מעשה חכמים

1. קרא את מעשה החכמים "בתו של רבי עקיבא והנחש" שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

- 1 לְרַבִּי עֲקִיבָא הָיְתָה בַת.
אָמְרוּ לוֹ הַכֹּלְדָּיִים:¹ אוֹתוֹ הַיּוֹם שְׁנִכְנַסְתָּ לְבֵית הַחֶפֶה,
מִכִּישׁ אוֹתָהּ נָחֹשׁ, וְהִיא מָתָה.
הָיָה דֹאֵג עַל הַדֶּבֶר הָרְבִּהּ.
5 אוֹתוֹ הַיּוֹם, נָטְלָה אֶת הַמִּכְבָּנָה,² נָעֲצָה אוֹתָהּ בַּסֶּדֶק,
קָרָה שְׁיֻשְׁבָּהּ [= שְׁנִנְעֲצָה] בְּעֵינֶינּוּ שֶׁל נָחֹשׁ.
בְּבֶקֶר, כְּשֶׁנִּטְלָה אוֹתָהּ, נִסְרָךְ וּכְא הִנָּחֹשׁ אַחֲרֶיהָ.
אָמַר לָהּ אָבִיהָ: מָה עֲשִׂיתִי?
אָמְרָה לוֹ: בְּעֶרְבַּ בָּא עָנִי, קָרָא בַּפֶּתַח, וְהָיוּ טְרוּדִים כָּל הָעוֹלָם בַּסֶּעָדָה,
10 וְאֵין שׁוֹמֵעַ לוֹ.
קָמְתִי, נִטְלָתִי אֶת מִנְתִּי שְׁנִתְתָּם לִי, וּנְתַתִּיהָ לוֹ.
אָמַר לָהּ: מִצּוּה עֲשִׂיתִי.
יָצָא רַבִּי עֲקִיבָא וְדַרְשׁ: "וּצִדְקָה תַצִּיל מַמּוֹת" (משלי י, ב).
וְלֹא מִמִּיתָה מְשֻׁנָּה, אֲלֵא מִמִּיתָה עֲצֻמָּה.

1 כלדיים — רואים בכוכבים (אסטרולוגים).

2 מכבנה — סיכה להידוק הבגד או השער.

בגמרא מובאים סיפורים העוסקים בשאלה אם יש מזל לישראל או אין מזל לישראל.

על פי מעשה חכמים זה, מהי התשובה על שאלה זו? הסבר והדגם את דבריך.

שים לב: אין להדגים בתשובות שונות על פי אותה היצירה.

סיפור קצר

2. יד ושם / אהרן מגד

בחר מן הסיפור "יד ושם" שני פרטים שיש להם משמעות סמלית. תאר אותם, והסבר את משמעותם בסיפור.

3. המחרוזת / גי דה־מופסאן

בסיפור "המחרוזת" מתואר פער בין חלום למציאות. תאר פער זה כפי שהוא בא לידי ביטוי בסיפור, והסבר כיצד הדמות המרכזית מתמודדת עם פער זה.

4. יד ושם / אהרן מגד או המחרוזת / גי דה־מופסאן או סיפור קצר אחר

תאר את האירוע המרכזי בסיפור קצר מתורגם שלמדת, והסבר את ההשפעה של האירוע הזה על חייה של הדמות המרכזית בסיפור. הדגם את דבריך.

דרמה

5. בעלת הארמון / לאה גולדברג

ענה על שני הסעיפים א-ב.

א. לדורה ולזאברודסקי יש דעות שונות זו מזו בנוגע לעתיד של לנה.

הצג את הדעות השונות שלהם, והסבר את הסיבות שהובילו אותם לנקוט דעה זו.

(16 נקודות)

ב. מה החליטה לנה בסיום המחזה בנוגע לעתיד שלה? הסבר את החלטתה.

(14 נקודות)

6. ילדי הצל / בר־ציון תומר

זיגמונט מעיד על עצמו: [...] המחלה שלי זה לקרוא לעצמי בכל מיני שמות, בעיקר של חיות. ציין שלושה כינויים של בעלי חיים שזיגמונט מכנה בהם את עצמו, והסבר מדוע הוא מכנה את עצמו בכינויים אלה.

7. אנטיגונה / סופוקלס: אויב העם / הנריק איבסן

על פי המחזה שלמדת ("אנטיגונה" או "אויב העם"), הסבר כיצד ההתנגשות בין השקפות עולם מנוגדות מניעה את העלילה.

8. בית בובות / הנריק איבסן

ענה על שני הסעיפים א-ב.

א. מהו הסוד ומה הם השקרים המאפיינים את מערכת היחסים בין טורולד לבין נורה? הסבר והדגם את דבריך. (17 נקודות)

ב. מהי הביקורת העולה מן המחזה בנוגע למערכות היחסים במשפחה? נמק והדגם את דבריך. (13 נקודות)

9. ביקור הגברת הזקנה / פרידריך דירנמט

תאר מפגשים של איל עם שניים מבעלי התפקידים בעיר (כגון ראש העיר, הכומר, השוטר), והסבר כיצד מפגשים אלה משקפים את התהליך שתושבי העיר עוברים.

/המשך בעמוד 5/

מונודרמה

10. לרקוד עם אבא / איציק ויינגרטן

לפניך קטע מן המונודרמה "לרקוד עם אבא" ובו דברים שאמר האב לבנו. קרא את הקטע, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

"אתה הולך", אמר אבא, "כאילו האדמה לא שייכת לך. כאילו אתה פוחד לגעת בה. כאילו לך לא מגיע כלום. אבל [...] לך מגיע, לפחות, לפחות כמו לאחרים".

א. על פי הקטע ועל פי עלילת המונודרמה כולה, הסבר כיצד הבן נתפס בעיני אביו.
(18 נקודות)

ב. האם במהלך המונודרמה או בסיומה חל שינוי בדמותו של הבן? נמק והדגם את דבריך.
(12 נקודות)

11. אחת זקנה / נאוה סמל

לפניך קטע ובו דברים שחנה אומרת לתלמידי הכיתה. קרא אותו, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

מזקן אין כבר למה לצפות. הוא רק מפריע – כמו אבן על הכביש המהיר. אין זמן לגרוטאות ישנות.

א. על פי קטע זה ועל פי המונולוג של חנה כולו, הסבר את המצוקה של האדם הזקן.
(20 נקודות)

ב. על פי המונודרמה האם יש פתרון למצוקה של אדם זקן? הסבר והדגם את דבריך.
(10 נקודות)

פרק שני — שירה (פיוט, שירת ימי הביניים, השירה העברית במאה ה־20)

(40 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 12-18 (לכל שאלה — 20 נקודות).

פיוט

12. קרא את הפיוט שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

יְדִיד נֶפֶשׁ / אלעזר אזיכרי

יְדִיד נֶפֶשׁ אֵב הַרְחָמָן, מְשׁוֹךְ עֲבֹדְךָ אֶל רְצוֹנְךָ,
רְיוֹץ עֲבֹדְךָ כְּמוֹ אֵיל, יִשְׁתַּחֲוֶה מוֹל הַדֶּרֶךְ,
כִּי יַעֲרֵב לוֹ יְדִידוֹתֶךָ מִנִּפְתַּת צוּף וְכָל טַעַם.

הַדּוֹר, נֶאֱדָה, זִיו הָעוֹלָם, נֶפֶשׁ חוֹלֶת אֶהְבֶּתְךָ;
אֲנִי אֵל נָא רַפָּא נָא לָהּ בְּהִרְאוֹת לָהּ נֶעַם זִינְךָ;
אִז תִּתְחַזַּק וְתִתְרַפָּא וְהִיְתָה לְךָ שְׂפָחַת עוֹלָם.

וְתִיק יִהְיֶה רַחֲמֶיךָ וְחוּס נָא עַל בֶּן אוֹהֶבְךָ,
כִּי זֶה כְּמָה נִכְסֵף נִכְסֵף לְרִאוֹת בְּתַפְאֶרֶת עֲזֹךְ,
אֲנִי אֵלִי, מִחֲמַד לְבִי, חוֹשֶׁה נָא, וְאֵל תִּתְעַלֵּם.

הַגִּלָּה נָא וּפְרֹשׁ, חֲבִיב, עָלִי אֶת סִכַּת שְׁלוֹמְךָ,
תֹּאִיר אֶרֶץ מִכְבוֹדְךָ, נְגִילָה וְנִשְׁמָחָה בְּךָ.
מִהֵר, אֶהוּב, כִּי בָא מוֹעֵד, וְחַנּוּנִי כִימֵי עוֹלָם.

הדובר בפיוט זה רוצה להתקרב לקב"ה.

כיצד רצון זה בא לידי ביטוי בפיוט? הסבר והדגם את דבריך.

שירת ימי הביניים

13. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

יְדַעְתָּנִי בְטָרָם תַּצְרֵנִי / ר' יהודה הלוי

יְדַעְתָּנִי בְטָרָם תַּצְרֵנִי, / וְכָל עוֹד רוֹחֶךָ בִּי – תַּצְרֵנִי.
הֵי־שׁ לִי מַעֲמָד, אִם תִּהְיֶה פָנִי, / וְאִם לִי מַהֲלָךְ, אִם תַּעֲצֹרֵנִי?
וְמָה אֹמֵר – וּמִחֲשָׁבִי בְיָדְךָ! / וְמָה אוֹכַל עֲשֶׂה עַד תַּעֲזֹרֵנִי?
דַּרְשֵׁתִּיךָ בַּעֲת רָצוֹן – עֲנֵנִי / וְכִצְנָה רְצוֹנְךָ תַּעֲטֹרֵנִי,
תִּקְיַמְנִי לְשַׁחַר אֶת דְּבִירְךָ / וְאֶת שְׁמֶךָ לְבִרְךָ עוֹרְרֵנִי!

פרש את הבית האחרון בשיר, והסבר את תרומתו לביטוי היחס של הדובר לקב"ה.

14. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

שִׁפְלֵ רוּחַ / ר' שלמה אבן-גבירול

שִׁפְלֵ-רוּחַ, שִׁפְלֵ-בֶרֶךְ וְקוֹמָה, / אֶקְדָּמְךָ בְּרַב פֶּחַד וְאִימָה.
לִפְנֶיךָ אֲנִי נֹחֵשֵׁב בְּעֵינִי / כְּתוֹלַעַת קִטְנָה בְּאֶדְמָה.
מְלֹא עוֹלָם, אֲשֶׁר אֵין קֶץ לְגִדְלוֹ, / הִכְמוּנִי יִהְיֶה לְךָ, וּבִמָּה?
הַדֶּרֶךְ לֹא יִכִּילוֹן מְלֶאכִי-רוֹם – / וְעַל אַחַת אֲנִי כְּמָה וְכְמָה!
אֲשַׁחַר אֶל בְּרֵאשִׁית רַעֲיוֹנִי / אֲשֶׁר לְשִׁמוֹ תִּהְיֶה לֵּל כָּל נִשְׁמָה.

א. פרש את הדימוי בשיר, והסבר כיצד הוא מסייע לבטא את ההרגשה של הדובר בשיר.

(14 נקודות)

ב. בחר בדרך עיצוב אחת נוספת מן השיר, והסבר את התרומה שלה לביטוי ההרגשה

של הדובר. (6 נקודות)

השירה העברית במאה ה-20

ארץ־ישראל וירושלים

15. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

גלות / בלפור חקק

סבי תיז לו בגדי כהנה שקופים
ורקמה לו אמו בדש הפתנת
התקלה פסי זהב יפים.
וחקקה לו את שמו בענג
באותיות של כסף, אור מזקק.
סבא שלי, מורד בן רפאל חקק.

ועלה סבי כאברהם מאיר
מאותה ארץ על פי אותו דבור.
עלה עלה אל אותה אדמת מולדת.
ולא היתה

לו עוד הפתנת הנחמדת.
ואבדה לו שררתו
ואבל נגה פניו
ונשחת הפסך
ונשחט הנזהב.
ובשוקים רכל סבי מכר את אוצרותיו
בגדים בלים, מרפלת אכזב
לשוננו כבדה, נביא נעזב.

סבא שלי מלך עצוב.
נולד כבגדי משי ורקמה בגדי חמודות.
וכאשר גלה אל ארץ
נשחתו בגדיו נשחת הודו.
רק במותו הלבישוהו תכריך פעטרת
טלית שקבל מאביו טלית ירשה
חקוקה תכלת אותיות של קדשה.

ולאריך הטלית דמיתי לראות
פסי זהב יפים. אור מזקק.
סבא שלי. מורד בן רפאל חקק.

תאר את מוטיב הלבוש, כפי שהוא בא לידי ביטוי בשיר זה, והסבר את תרומתו להדגשת השינוי בחייו של הסב לאחר שעלה לארץ־ישראל.

שירים בצל השואה

16. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

נצול / לאה איני

אָבִי מִתְקַשֵּׁר לְמִסְפֵּר הַצְלוּב לֹא עַל זְרוּעַ
וּמְקַשֵּׁיב־מְקַשֵּׁיב בְּדֶרוֹף
בְּאֶזֶן הַשְּׁמָאֲלִית אֵינוֹ מְקַשֵּׁיב
זָכַר לַסְטִירָה מִפּוֹ שֶׁל אֶס.אֶס.
בְּאֶזֶן הַזֶּה הוּא שׁוֹמֵעַ
שׁוֹמֵעַ כְּמַחְרִישׁ
אֲףֹ אֵת הָאֶזֶן הַבְּרִיאָה הוּא עוֹשֶׂה כְּאַפְרָכְסֵת
לְסִיוֹטִים שֶׁבָּאִים לוֹ
מְדוּרָה, מְבוֹנָה, מְאֻשְׁוִיץ
בְּקִרְוֹנוֹת
אָבִי צוֹרֵחַ אַחַת לְשָׁבוּעַ כְּאוֹמֵר –
שְׁלוּמִי טוֹב
וְאַחֵר כִּף הוּא הוֹפֵךְ אֵת רֹאשׁוֹ עַל הַכֶּר הַרְטָב
וְנִרְדָּם עַל צִדּוֹ הַיָּמָנִי
נוֹתֵן אֵת אֶזְנוֹ הַמְתָּה לְבִכְיִי
בְּכִי הַמְהִלָּה עַל בְּהוֹנוֹת.

כותרת השיר היא "נצול". האם האב הוא אכן ניצול? הסבר והדגם את דבריך על פי השיר כולו.

זוגיות ואהבה

17. לפניך שיר ב (המתחיל במילים "נפרדנו כך") מתוך מחזור השירים "שירי אהבה", מאת לאה גולדברג. קרא אותו, וענה על השאלה שאחריו.

נפרדנו כך. היטב, היטב חרה לי.
הערפל בינינו כחומה.
זאת הטפה שעל ידי נותרה לי
טפת סגריר ודאי היא, לא דמעה.

לדור הזה הבכי הוא כלמה,
הוא לא יבכה על אהבה גוססת.
ביום הדין ובלילות החסד
אדיש וגא הוא לא יוריד דמעה.

נפרדנו כך. הרחוב הקה, הקה.
דחפני איזה הלך, ומנגד
הערפל תלוי כהינומה.

מאין בלבי חֲדוּה חוגגת?
אולי, בכל זאת, זו היתה דמעה.

תאר את התהליך הרגשי שעוברת הדוברת בעקבות הפרדה, והסבר אמצעי אמנותי אחת המסייע לעיצוב תהליך זה בשיר.

אדם וזהותו

18. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

דברי רקע ראשוניים / ארו ביטון

אמי אמי

מכפר השיחים הירקים בִּירֶק אחר.
מִן הַצִּפְרִים הַמְחִיבוֹת חֶלֶב מִתּוֹק מִכָּל מִתּוֹק,
מַעֲרֵשׁ זְמִירִי אֶלֶף לִילָה וְעוֹד לִילָה.

אמי אמי

שֶׁהֲרִיחָה רְעוֹת
בְּאֶצְבָּעוֹת צִרְדּוֹת
בְּהִלָּאוֹת חֲזָה
וּבִשֵּׁם כָּל הָאֲמָהוֹת.

אבי אבי

אֲשֶׁר עָסַק בְּעוֹלָמוֹת
אֲשֶׁר קִדַּשׁ שַׁבָּתוֹת בְּעֶרְאֵק נָקִי
אֲשֶׁר הָיָה בְּקִי מֵאִין כְּמוֹהוּ
בְּהִלָּכוֹת בֵּית כְּנָסֶת.

אני אני

שֶׁהֲרִחַקְתִּי עֲצָמִי
הֲרַחַק אֶל תּוֹךְ לִבִּי
שֶׁכְּשֶׁהִכַּל הָיוּ יָשָׁנִים
הָיִיתִי מִשְׁגֵּן
הֲרַחַק אֶל תּוֹךְ לִבִּי
מִסּוֹת קִטְנוֹת שֶׁל בֶּן
בִּיהוּדִית
מְרוֹקָאִית.

תאר את ההשפעה של אמו ואביו של הדובר על זהותו, והסבר אמצעי אמנותי אחד התורם לעיצוב השפעה זו.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך